

ALFRED LAZAR'IN HAYATI VE DİPLOMATİK KARIYERİ (1886–1931): OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E TÜRKİYE-AVUSTURYA İLİŞKİLERİNİN ARKA PLANINDA BİR DİPLOMATIN FAALİYETLERİ

THE LIFE AND DIPLOMATIC CAREER OF ALFRED LAZAR
(1886–1931): A DIPLOMAT'S ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF
AUSTRIA-TURKEY RELATIONS FROM THE OTTOMAN EMPIRE TO
THE REPUBLIC

Makale Bilgisi

Türü: İnceleme makaleleri
Gönderildiği tarih: 23 Şubat 2025
Kabul edildiği tarih: 9 Mayıs 2025
Yayınlanma tarihi: 25 Aralık 2025

Article Info

Type: Review articles
Date submitted: 23 February 2025
Date accepted: 9 May 2025
Date published: 25 December 2025

Anahtar Sözcükler

Diplomasi; Alfred Lazar; Avusturya-Türkiye İlişkileri; Savaş Sonrası Avusturya Dış Politikası; Osmanlı Sonrası Diplomatik Dönüşüm

Keywords

Diplomacy; Alfred Lazar; Austria-Turkey Relations; Post-war Austrian Foreign Policy; Post-Ottoman Diplomatic Transformation

DOI

10.33171/dtcjournal.2025.65.2.28

Mustafa Berat KESKİN

Dr. Öğr. Üyesi, Türk-Alman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, mustafaberatkeskin@gmail.com,

Öz

Bu çalışma, Alfred Lazar'ın diplomatik kariyerini merkeze alarak, Avusturya'nın savaş sonrası uluslararası diplomasi sahasındaki yeniden yapılanmasını ve Türkiye ile diplomatik ilişkilerindeki dönüşümü analiz etmeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda, Lazar'ın diplomatik kariyerine odaklanan ilk kapsamlı akademik değerlendirme niteliğini taşımaktadır. Lazar'ın faaliyetleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarına kadar uzanan süreçte, özellikle İstanbul'daki görevleri çerçevesinde ele alınmıştır. Diplomatik misyonu, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun son yıllarında başlamış ve I. Dünya Savaşı'nın ardından Avusturya Cumhuriyeti adına devam etmiştir. Makale, büyük ölçüde Avusturya Devlet Arşivleri'nden elde edilen belgelere dayanmaktadır. Türkiye'deki arşivlerde Lazar'a ilişkin mahdut bilgi bulunması nedeniyle, Viyana arşivleri araştırmanın temel kaynağını oluşturmuştur. Bu bağlamda, belgeler ışığında, Lazar'ın Türkiye'deki görev sürecinde karşılaştığı bürokratik zorluklar, üstlendiği sorumluluklar ve bu görevlerin iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin sürekliliğine katkılar değerlendirilmiştir. Ayrıca, Avusturya arşiv belgelerine dayanarak, Lazar'ın bireysel diplomatik misyonu üzerinden iki ülke arasındaki diplomatik tarihe özgün bir perspektif sunulmaktadır.

Abstract

This study aims to analyze the post-war restructuring of Austria's international diplomatic landscape and the transformation of its relations with Turkey by centering on the diplomatic career of Alfred Lazar. At the same time, it represents the first comprehensive academic assessment of Lazar's diplomatic trajectory. His activities are examined within the historical continuum from the late Ottoman Empire to the early years of the Republic of Turkey, with a particular focus on his assignments in Istanbul. His diplomatic mission commenced during the final years of the Austro-Hungarian Empire and continued in the service of the Republic of Austria following World War I. The study is largely based on documents retrieved from the Austrian State Archives, as archival records on Lazar in Turkey remain limited. Consequently, the Vienna archives constitute the primary source of this research. In this context, the study evaluates, in light of archival evidence, the bureaucratic challenges Lazar encountered during his tenure in Turkey, the responsibilities he undertook, and the contributions of his mission to the continuity of diplomatic relations between the two countries. Furthermore, by drawing on Austrian archival documents, the study provides a distinct perspective on the diplomatic history of Austria and Turkey through the lens of Lazar's individual diplomatic engagement.

Giriş

Birinci Dünya Savaşı'na, Alman ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun yanında katılan Osmanlı Devleti, savaşın sonlarına doğru aldığı ağır yenilgiler sonucunda, İtilaf Devletleri ile 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi'ni imzalamak zorunda kalmıştır. Bu mütareke, Osmanlı Devleti açısından yalnızca askerî yenilgiyi tescillemekle kalmamış, aynı zamanda devletin siyâsî ve diplomatik itibarını da derinden sarsmıştır. Anlaşma, Osmanlı topraklarının işgaline zemin hazırlayan ağır şartlar içerirken, müttefik devletlerle olan diplomatik ilişkilerin sonlandırılmasını da şart koşmuştur. Bu bağlamda, Osmanlı Devleti'nin müttefiki olan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile diplomatik ilişkilerin kesilmesi zorunlu hale gelmiş ve Avusturya-Macaristan'ın 1906 yılından itibaren İstanbul'da görev yapan deneyimli büyükelçisi Johann Markgraf von Pallavicini (1848-1941) 30 Kasım 1918 tarihinde İstanbul'u terk etmek zorunda kalmıştır (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F 6/296/115.571/1919).

Pallavicini'nin ayrılışı, İstanbul ve Viyana arasındaki ilişkilerde yeni bir dönemin başlangıcına işaret ederken, savaş sonrası değişen uluslararası dengelerin de somut bir yansıması olmuştur. Pallavicini'nin ayrılışını takiben, Avusturya-Macaristan Büyükelçilik Sarayı İtalyanlar tarafından işgal edilmiş ve temsilcilik bünyesinde bulunan diğer diplomatlar da kademeli olarak ülkeyi terk etmek zorunda kalmışlardır. Bu süreçte, Osmanlı başkentindeki Avusturya diplomatik temsilciliğinin işleri evvela Büyükelçilik Müsteşarı Josef Bardasch'a daha sonra ise Konsolos Dr. Max Herzfeld'in sorumluluğuna kalmıştır. Mondros Mütarekesi'nin hükümleri doğrultusunda, Avusturya-Macaristan vatandaşlarının Osmanlı topraklarını terk etmelerinin zorunlu hale gelmesiyle birlikte, tahliye işlemlerini organize etme sorumluluğu da Konsolos Herzfeld'e düşmüştür. Ancak, bu süreçte özellikle maddi kaynakların yetersizliği ve nakliye araçlarının sınırlılığı nedeniyle büyük zorluklarla karşılaşmıştır. Netice itibarıyla Herzfeld de diğer diplomatlar gibi görevinden ayrılmak zorunda kalmış ve Viyana'dan gelen bir talimat doğrultusunda, 24 Haziran 1920 tarihinde konsolosluk işlerinin yönetimini Konsolosluk Müsteşarı (Kanzleirat) Alfred Lazar'a devretmiştir (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F 6/296/43.260/1920).

Ateşkes Anlaşması'nın ardından kesintiye uğrayan diplomatik ilişkiler Ocak 1924'te Türkiye ve Avusturya Cumhuriyetleri arasında imzalanan dostluk antlaşmasıyla yeniden tesis edilmiştir. Bu süreçte, Max Herzfeld'in İstanbul'dan ayrılmasının ardından Alfred Lazar, 1920-1924 yılları arasında Avusturya'nın

Türkiye'deki tek diplomatik temsilcisi olarak görev yapmış ve 1931 yılında emekli olana kadar İstanbul'da kalmıştır. Lazar, diplomatik ilişkilerin askıya alındığı bu zorlu dönemde Türkiye'de kalmaya devam ederek, Avusturya'nın diplomatik varlığını koruma çabalarının merkezinde yer almış ayrıca, iki ülke arasındaki yeni ilişkilerin temellerinin atılmasında da önemli bir rol üstlenmiştir. Bu çalışmada, Alfred Lazar'ın Türkiye'deki rolü, Avusturya Devlet Arşivi'nde yer alan personel dosyasına dayanarak detaylı bir şekilde incelenecektir.¹

1. Birinci Dünya Savaşı Sonrası Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun İstanbul'daki Diplomatik Temsilciliğinde Yaşanan Gelişmeler

30 Ekim 1918'de imzalanan Mütareke'nin ardından, Kasım ayının ilk günlerinde İngiliz, Fransız ve İtalyan yetkililer İstanbul'a gelerek antlaşma maddelerinin uygulanmasına yönelik çalışmalara başlamışlardı. Her üç İtilaf Devleti (İngiltere, Fransa ve İtalya), bu süreci yönetmek üzere birer yüksek komiser görevlendirmiş ve çalışmalar, bu komiserlerin liderliğinde yürütülmüştü. Yaklaşık olarak 25 Kasım'da İtalyan Yüksek Komiseri (Kont Sforza), Büyükelçi Pallavicini'ye, İtilaf Devletleri'nin eski Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği ve Konsoloslugu personelinin ve ailelerinin ülkelerine geri dönmesini sağlamak amacıyla özel bir tren tahsis ettiğini bildirdi. Belirlenen seyahat programına göre bu tren, 30 Kasım sabahı saat 08:00'de İstanbul'dan hareket edecek ve Sofya üzerinden Rusçuk'a gidecekti. Buradan, Orşova'ya gemiyle, ardından trenle Budapeşte ve Viyana'ya ulaşım sağlanacaktı. Bu bağlamda, İtilaf Devletleri, Pallavicini'ye savaş sırasında yabancı ülke vatandaşlarına ve tehcire uğrayan Ermenilere gösterdiği insani yardım ve koruma nedeniyle duydukları yüksek saygı ve takdiri ifade etmek istediklerini özellikle vurgulamışlardır. Ayrılış sırasında ise önceden bildirilen özel trenin tahsis edilmediği, yalnızca Sofya'ya giden tarifeli karma trene elçilik ve konsolosluk personeli için birinci ve ikinci sınıf iki vagon eklendiği anlaşıldı. Rusçuk'ta nakliye vapurunun gelmesi 14 gün boyunca beklenmiş, Macaristan üzerinden gerçekleştirilen yolculuk ise mevcut anarşi ve bolşevik grupların oluşturduğu saldırı tehdidi nedeniyle oldukça yavaş gerçekleşmiştir (Pomiankowski, 1928, s. 415-419).

Johann Markgraf von Pallavicini, Osmanlı İmparatorluğu'nda Avusturya'nın çıkarlarını üstlenecek bir tarafsız elçilik belirlenmeden İstanbul'dan ayrılmıştı. Pallavicini'nin ayrılışını takiben, bu eksikliği gidermek amacıyla girişimlerde

¹ Bkz. Arşiv künyesi: ÖStA, Österreichische Staatsarchiv (Avusturya Devlet Arşivi), Archiv der Republik (Cumhuriyet Arşivi – AdR), Neue Administrative Registratur (Yeni İdari Kayıtlar – N. Ad. Reg.), F 4/96, *Personalakte Lazar* (Alfred Lazar Personel Dosyası).

bulunulmuş; ancak bu çabalar sonuçsuz kalmıştır. Büyükelçilik ve konsolosluga ait tüm şifreler, gizli belgeler, yedek dosyalar, 1908'den itibaren birikmiş siyasi belgeler ve telgraf defterleri imha edilmiş; resmi mühürler yok edilmişti. Kalan arşivler ve resmi envanterler ise İstanbul'da kalmaya devam eden Büyükelçilik Müsteşarı Josef Bardasch'a teslim edilmiştir. Konsolosluk personelinden Konsolos Dr. Max von Herzfeld, Konsolos Yardımcısı Viktor Pohl, Konsolosluk Müsteşarı Alfred Lazar ve Konsolosluk Sekreteri Robert Chaterny görevlerine devam isimler olmuştur. İlerleyen süreçte bu diplomatların arasında İstanbul'dan ayrılmayan tek isim Konsolosluk Müsteşarı Alfred Lazar olacaktır (Petritsch, 1983, s. 210-211).

Bu küçük konsolosluk görevlileri grubu, İstanbul'da kalmaya devam ederek Avusturya-Macaristan kolonisinin sorumluluğunu üstlenmişti. Yaklaşık 10.000 ila 12.000 kişiden oluştuğu tahmin edilen bu koloni, çoğunlukla Levantenler, Dalmaçyalılar, Yahudiler ve Ermenilerden oluşuyordu. Bu topluluk, nesiller boyunca Habsburg Monarşisi ile doğrudan bir bağ kurmamış, asıl vatanlarını Türkiye olarak görmüştü. Bu nedenle, özellikle de çözülmesi zor lojistik sorunlar nedeniyle, İtilaf Devletleri yetkilileri, ateşkes antlaşmasının sürgün hükümlerini öncelikli olarak (Alman) Avusturyalılar ve Macarlarla sınırlı tutmuştur (Koch, 2016, s. 613).

1 Aralık 1918'de, büyükelçilik personelinin ayrılmasından hemen bir gün sonra, İtalyan deniz piyadeleri, Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği'nin Pera'daki binasını işgal etmişlerdi. Komutanları Arlotta'nın ifadesiyle bu adım, "Palazzo di Venezia'nın tarihi arazisini yeniden ele geçirmek" amacıyla gerçekleştirilmişti. Büyükelçilik binasına ek olarak, komşu konsolosluk binası ve Avusturya-Macaristan Okulu da işgal edilen yapılar arasında yer aldı. Ancak, bu ek binaların üzerinde, eski Palazzo di Venezia olan büyükelçilik binasında olduğu gibi herhangi bir tarihsel hak iddiası bulunmamaktaydı. İtalyan yetkililer, bu işgalin eski Avusturya-Macaristan Monarşisi'nin mülkiyet haklarını -özellikle mobilyaları, kasaları ve arşivleri- etkilemediğini açıkça belirtmiştir. Bunun yanı sıra, Josef Bardasch ve Max Herzfeld, Avusturya mülkünün resmi yöneticileri olarak tanınmıştır ve geçici olarak eski görev alanlarında idari işlerini yürütmeye devam etmelerine izin verilmiştir (Petritsch, 1983, s. 211-212).

İtalya Krallığı'nın Palazzo di Venezia üzerindeki hak iddiası, 17 Ekim 1797 tarihli Campo Formio Antlaşması'na² dayanmaktaydı. Bu antlaşmayla Venedik

² Campo Formio Antlaşması, 17 Ekim 1797 tarihinde Fransa ile Avusturya arasında imzalanmış olup, Birinci Koalisyon Savaşları'nı sona erdiren önemli bir barış antlaşmasıdır. Antlaşma kapsamında

Cumhuriyeti Fransa, Avusturya ve Cisalpin Cumhuriyeti arasında bölünmüş ve söz konusu saray Avusturya'nın mülkiyetine geçmiştir. Ancak 1805 Pressburg Barışı ile Fransa'ya devredilmiş, 1814 Paris Antlaşması ve 1815 Viyana Kongresi ile yeniden Avusturya'ya geçmiştir. 1866 yılında Venedik'in İtalya Krallığı'na katılmasına rağmen, Palazzo di Venezia Avusturya mülkiyetinde kalmaya devam etmiştir. 1914-1918 yılları arasında saray neredeyse tamamen yıkılmış ve yeniden inşa edilmiştir. İtalyan deniz piyadeleri binayı işgal ettiğinde, yeniden inşa çalışmaları büyük ölçüde tamamlanmış durumdaydı. İtalyanların saray üzerindeki hak iddiaları ise, Venedik'in İtalya Krallığı'na katılımına dayandırılmıştır (Agstner, 2010, s. 74-78).

Büyükelçilik binası işgal edildiğinde, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu fiilen dağılmış, büyükelçilikte görev yapan diplomatlar ise 12 Kasım 1918'de ilan edilen Alman-Avusturya Cumhuriyeti'nin temsilcileri haline gelmişlerdi. Bununla birlikte, burada görev yapan diplomatlar, yalnızca Avusturyalıların değil, aynı zamanda eski imparatorluğun diğer tebaasına mensup bireylerin de Türkiye'den ülkelerine intikaliyle ilgili meselelerle ilgilenmeye devam etmişlerdir (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F 6/296/124.306/1919).

Birinci Dünya Savaşı esnasında Osmanlı coğrafyasında bulunan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu askerleri Ekim ve Kasım 1918'de İstanbul'da toplanmaya başlamışlardı. Mondros Ateşkesi gereği tüm Avusturya-Macaristan vatandaşlarının Türkiye'yi terk etmeleri gerekiyordu fakat intikal imkanları oldukça sınırlıydı. 1919 yılı başından itibaren geri dönüşler başladı. Bunlardan bir tanesi İtalyan Yüksek Komiserinin aracılığı sayesinde ayarlanan ve Türk askeri nakliye gemisi "Reşit Paşa" ile yapılacak olan yolculuktu. Gemi, 6 Ocak 1919'da Haydarpaşa Limanı'ndan 1.250 Avusturya-Macaristan İmparatorluğu askeri ve subayı ile 200 sivil yolcu eşliğinde yola çıkmıştır (Pomiankowski, 1928, s. 428). Sınır dışı edilme kararı, birçok kişi için yalnızca Türkiye'den ayrılmayı değil, aynı zamanda ekonomik bir yıkımı da beraberinde getiriyordu. Bu durum, özellikle Osmanlı topraklarında uzun yıllardır yaşamış ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun dağılmasının ardından herhangi bir doğrudan bağlantıya sahip olmayan bireyler için daha da büyük bir sorun teşkil ediyordu. Bu sürecin yarattığı belirsizlikleri azaltmak ve mağduriyetleri gidermek amacıyla Herzfeld, Türkiye'de kalmak isteyen ve resmi şartları yerine getiren kişilere yardımcı olmak üzere bir komite oluşturdu. Bu komitenin çalışmaları, Türkiye'de kalma izni almak isteyenlerin bürokratik süreçlerini kolaylaştırmayı

Avusturya, Belçika üzerindeki egemenlik haklarını Fransa'ya devretmiş, buna karşılık Venedik Cumhuriyeti topraklarının büyük bölümünü elde etmiştir (Erdmann, 2006, s. 3-4).

hedefliyordu. Herzfeld'in Avusturya Dışişleri Bakanlığı'na yazdığı bir rapora göre Siemens-Schuckert Fabrikaları'ndan Mühendis Rıza, bu süreçte kritik bir rol oynamıştı. Gerekli işlemlerin büyük bir kısmını, personeliyle birlikte neredeyse tek başına üstlenmiş ve organize etmişti. Bu çabalar sayesinde, birkaç yüz kişi Türkiye'de geçici olarak kalma izni alabildi. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki toplam Avusturyalı ve Macar nüfusun sayısı hakkında olduğu gibi, bu girişimlerin sonucunda da Türkiye'de kaç kişinin kaldığına dair kesin veriler bulunmamaktadır (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F 6/296/115.571/1919).

Herzfeld'e büyükelçilik binasının işgal edildiği gün tüm taşınır malların kendi sorumluluğunda kalacağı ifade edilmiş olmasına rağmen, İtalyanlar, eski büyükelçilik personeline ait lojmanları ve kişisel eşyaları kullanmaya başlamışlardı. Herzfeld, bazı eşyaları kurtarmak için çaba gösterse de yalnızca sabık büyükelçi Pallavicini'ye ait birkaç parça eşya korunabilmiştir. Avusturya çıkarlarını koruyacak tarafsız bir diplomatik temsilciliğin bulunmaması ise süreci daha da zorlaştırmıştır. Herzfeld ve Bardasch, ofis alanlarını kullanmaya devam etmiş olmakla birlikte üzerlerindeki baskı gitgide artırılmış, İtalyan Yüksek Komiserliği, ofisin bir kısmını askeri ataşe ve irtibat subayına tahsis etmeleri yönünde talepte bulunmuştur. Aynı dönemde, işgal edilen Avusturya-Macaristan okulunun İtalyan okuluna dönüştürülmesiyle birlikte 10 Mart 1919'da yeni okul açılmış, Galata'daki Saint George Okulu ise Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Fransızlar, Avusturyalılar ve Macarlara ait özel konutlara da el koyma yoluna gitmiştir. Ancak, Herzfeld'in Fransız Yüksek Komiserliği nezdindeki diplomatik girişimleri sonucunda, Konsolosluk Müsteşarı Alfred Lazar'ın ikametgâhı el koyma işlemlerinden muaf tutulmuştur (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F 6/296/31/03/1919).

Nisan 1919'da Büyükelçilik Müsteşarı Josef Bardasch, Haziran 1919'da ise Konsolos Yardımcısı Viktor Pohl İstanbul'dan ayrılmışlardır. Bu süreçte, İtalyan Yüksek Komiseri, Herzfeld'e konsolosluk binasını kısa süre içinde, en geç barış antlaşmasının imzalanmasının ardından tahliye etmesi gerektiğini resmi bir şekilde bildirmiştir. (Burada bahsedilen barış antlaşmasıyla, Paris Barış Konferansı sonrasında imzalanması planlanan antlaşmaya atıfta bulunulmuştur.) (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F 6/296/124.306/1919).

Son Avusturya-Macaristan büyükelçisinin İstanbul'dan ayrılmasının ardından, Avusturya diplomatik temsilciliğinin temel yoğunluğu, Türkiye'de bulunan eski imparatorluk vatandaşlarının ülkelerine geri dönüş süreçlerini organize etmek olmuştur. Bu süreçte, işlemlerin düzenlenmesi ve yürütülmesi konusunda en büyük

sorumluluk, Başkonsolos Max von Herzfeld'e düşmüş, Herzfeld, gerek bürokratik gerekse lojistik zorluklara rağmen, bu önemli görevi yerine getirmek için yoğun bir çaba harcamıştır. 1920 yılı mayıs ayında, Robert Chaterny'nin de Viyana'ya dönüşü gerçekleşmiş, ardından Avusturya Dışişleri Bakanlığı, Herzfeld'in görev süresini sona erdirme kararı almıştır. Bu doğrultuda, Herzfeld, 24 Haziran 1920 tarihinde resmi görevlerini Konsolosluk Müsteşarı Alfred Lazar'a devrederek temmuz başında İstanbul'dan ayrılmıştır. Alfred Lazar, bu devirden sonra İstanbul'da kalan son Avusturya diplomatik temsilcisi olarak görev yapmayı sürdürmüştür. Herzfeld'in ayrılışı ise, Avusturya'nın Osmanlı İmparatorluğu'ndaki diplomatik varlığının giderek zayıflayan yapısının önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönemde resmi işlemler, tamamen İtalyan işgali altında bulunan Avusturya-Macaristan Konsolosluk binasında yürütülmeye devam etmiştir. Öyle ki Lazar'ın talebi üzerine, İtalyan Konsolos, yalnızca binanın alt katında küçük bir oda ile arşivlerin güvenli bir şekilde muhafaza edilmesi için kilitlenebilir bir alan tahsis etmiştir. Bu tahsis, Lazar'ın sınırlı imkânlarla resmi faaliyetlerini sürdürmesine olanak sağlamış, ancak diplomatik temsilciliğin işleyişine yönelik zorluklar devam etmiştir (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F 6/296/43.260/1920).

2. İstanbul'da Kalan Son Temsilci: Alfred Lazar'ın Diplomatik Misyonu

Alfred Lazar 23 Eylül 1869 yılında İstanbul'da doğmuştur. Eğitimini farklı Fransız okullarında ve Avusturya-Macaristan okulunda tamamlamış ve aynı zamanda Türkçe özel dersler almıştır. Lazar, diplomatik kariyerine Eylül 1886'da İstanbul'da başlamış ve Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği Dragomanlık biriminde (çevirmenlik birimi) ve aynı zamanda Avusturya-Macaristan Konsolosluğu'nda görev almıştır. Lazar bu süreçte tam anlamıyla resmi memuriyet statüsüne geçişten önceki bir aşamayı ifade eden ücretli memur (Honorarbeamter) pozisyonunda çalışmıştır (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F 4/96/Personalakte Lazar/Standesausweis).

Mart 1899'da Lazar diplomatik bir hediye için Viyana'ya gitmiştir. 21 Mart 1899 tarihli *Neues Wiener Tagblatt* gazetesinde, Osmanlı Padişahı II. Abdülhamid'in Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph'e nadir türlerden oluşan bir grup hayvan (Ankara ve Arap keçileri) hediye ettiği haberi yer almıştır. Alfred Lazar, beraberindeki heyetle birlikte hayvanları İstanbul'dan Viyana'ya ulaştırmıştır. Hayvanlar, Schönbrunn Hayvanat Bahçesi sorumlularından Alois Krauß'a teslim edilmiştir (Das Geschenk des Sultans für den Kaiser, 1889, s. 3-4).

Kariyerinde ilerleyen Lazar, aynı ay içerisinde kesin bir atama ile resmi devlet memuru statüsüne yükselmiştir. 23 Mart 1899 tarihli bir kararnameyle, konsolosluk

memuru (Konsularoffizial) olarak atanmış ve bu görevle birlikte onuncu rütbe sınıfına dahil edilmiştir. Resmi görevine, 29 Mart 1899 tarihinde yemin ederek başlamıştır. Henüz devlet memurluğu görevine başlamadan önce, Lazar, 8 Eylül 1892 tarihinde Sofie Misso ile evlenmiş ve bu evlilikten Josef, Helene ve Paul isimlerinde üç çocuğu dünyaya gelmiştir. Lazar, dil becerileri açısından dikkat çekici bir donanıma sahipti; ileri düzeyde Fransızca, Almanca, Türkçe ve Yunanca, bunun yanı sıra orta düzeyde İtalyanca ve temel düzeyde Ermenice öğrenmişti (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F 4/96/Personalakte Lazar/Standesausweis).³

2 Ağustos 1911'de Alfred Lazar'ın İstanbul'da yaşadığı bir olay, Avusturya'nın önde gelen gazetelerinden *Neue Freie Presse*'nin gündeminde yer bulmuştur. Habere göre, 24 Temmuz 1911'de Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği'nin yardımcı tercümanı Marko Lazar, Galata Köprüsü'nde Şirket-i Hayriye'ye bağlı bir memurla yaşadığı bir tartışma sonrasında Osmanlı polisi tarafından tutuklanmış, ağabeyi Alfred Lazar'ın diplomatik statüye dair itirazlarına rağmen her ikisi de zor kullanılarak gözaltına alınmıştır. Gazete, Lazar kardeşlerin itirazlarına karşı polislerin yalnızca 'o devirler artık geçti' şeklinde karşılık verdiğini aktarmıştır. Bir Osmanlı subayının, polisleri eylemlerinin diplomatik sonuçları konusunda uyarması üzerine Lazar kardeşler serbest bırakılmış ve olayı derhal Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği'ne bildirmişlerdir. Büyükelçi, yaşananları Osmanlı Dışişleri Bakanlığı'na ileterek, diplomatik dokunulmazlık ve kapitülasyon haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle resmî bir protestoda bulunmuştur (Anhaltung österreichisch-ungarischer Dragomane in Konstantinopel, 1911, s. 26). Polislerin tepkisi ise, Osmanlı Devleti'nin kapitülasyonları sınırlama yönündeki çabalarının bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru, Mayıs 1918'de, Avusturya-Macaristan İmparatoru Karl'ın müttefiki Osmanlı İmparatorluğu'na gerçekleştirdiği resmi ziyaret sırasında, İstanbul'daki Avusturya-Macaristan diplomatik temsilcileri çeşitli nişanlarla onurlandırılmıştır. *Die Zeit* gazetesinin 29 Temmuz 1918 tarihli

³ Alfred Lazar, İstanbul'da doğmuş ve ömrünün büyük kısmını Türkiye'de geçirmiştir. Tam 45 yıl boyunca Avusturya diplomatik temsilciliğinde hizmet ettikten sonra emekli olmuş ve Avusturya'ya yerleşmiştir. Kendisinin Niederösterreich Eyaleti'nin Göstling kasabası ile ilişkili olduğu anlaşılrsa da Göstling belediyesi ile yapılan yazışmalarda adına kayıtlı bir mezara ulaşamamıştır. Bunun üzerine Viyana Merkez Mezarlığı'nda gerçekleştirilen araştırmada, Alfred Lazar adına kayıtlı bir mezar tespit edilmiştir. Ancak mezar taşının bulunmaması nedeniyle, burada yatan kişinin doğum tarihinin bu çalışmada ele alınan Alfred Lazar ile örtüşüp örtüşmediği kesin olarak belirlenememiştir. Mezarlık yetkilileriyle yapılan görüşmeler sonucunda, söz konusu kişinin 1946 yılında vefat ettiği bilgisine ulaşılmış, ancak doğum tarihinin tam olarak doğrulanması mümkün olmamıştır. Bununla birlikte, yapılan araştırmalarda Alfred Lazar adına kayıtlı başka bir mezar bulunamamıştır.

haberine göre, bu ödüllendirilen isimler arasında Alfred Lazar da yer almakta olup, kendisine Franz Joseph Nişanı'nın Şövalye Haçı (Ritterkreuz des Franz Josef-Ordens) takdim edilmiştir (Auszeichnungen anlässlich der Balkanreise des Kaisers, 1918, s. 1).

Yukarıda belirtildiği gibi, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Konsolos Herzfeld, 1920 yılında resmi görevlerini Konsolosluk Müsteşarı Alfred Lazar'a devrederek İstanbul'dan ayrılmıştır. İstanbul'da doğmuş olan Lazar'ın, Türkiye'yi yakından tanınması ve Türkçeyi anadil düzeyinde konuşması, onun bölgedeki diplomatik yetkinliğini artırmıştır. Bu durum, muhtemelen Avusturya Dışişleri Bakanlığı'nın Lazar'ı İstanbul'da bırakma kararında belirleyici bir faktör olmuştur.

İtilaf Devletleri, başlangıçta Alfred Lazar'ı Avusturya'nın resmi diplomatik temsilcisi olarak değil, yalnızca arşivlerin muhafazasıyla sorumlu bir görevli olarak kabul etmişlerdi. Bu durum, savaş sonrası dönemde İstanbul'da Avusturya'nın çıkarlarını savunacak bağımsız ve tarafsız bir diplomatik misyonun henüz tayin edilmemiş olmasından kaynaklanmıştır. Dolayısıyla, Avusturya vatandaşlarını ilgilendiren sorunlarda, İtilaf Devletleri, bir çözüm arayışına girerek, diplomasi dışı bir aktör olan Dr. Markus Kaller ile iletişime geçmişlerdir. Dr. Kaller, Osmanlı İmparatorluğu'nun talebi üzerine Nisan 1918'de görevinden çekilene kadar İstanbul'daki Conseil Supérieur de Santé'de Avusturya-Macaristan temsilcisi olarak görev yapmış bir yetkiliydi. Görevden ayrılmasının ardından emekliye sevk edilen Kaller, özel nedenlerle Avusturya'ya dönüş için düzenlenen hiçbir nakil organizasyonuna katılamamış ve bu nedenle İstanbul'da kalmıştır. Resmi olarak yalnızca savaş esirlerinin geri dönüşlerini organize etmekle görevli bir delege olarak tanınmasına rağmen, fiilen İtilaf Devletleri tarafından Avusturya'nın çıkarlarını temsil eden bir yetkili olarak görülmüştür. Kaller, ilerleyen süreçte tarafsız bir büyükelçiliğin Türkiye'de Avusturya'nın çıkarlarını üstlenmesi için yoğun çaba göstermiş ve bu amaçla Federal Şansölye Michael Mayr ile o zaman milletvekili olan Dr. Ignaz Seipel nezdinde defalarca girişimde bulunmuştur. Sonunda, Avusturya, Türkiye'deki çıkarlarının korunması için Hollanda hükümetine resmen başvurmuştur (Petritsch, 1983, s. 214-215).

Hollanda'nın Türkiye'deki Avusturya çıkarlarını resmi olarak üstlenmesiyle birlikte, Alfred Lazar yeniden ön plana çıkan bir figür haline gelirken, Dr. Markus Kaller'in rolü giderek arka planda kalmıştır. 26 Mayıs 1921'de, Hollanda Kraliyet Elçisi, Türkiye'deki Avusturya çıkarlarının korunmasını Hollanda hükümetinin talimatıyla devraldığını Alfred Lazar'a iletmiştir. Bu bildirim takiben, 27 Mayıs'ta

Lazar ile Hollanda Elçisi arasında bir görüşme gerçekleşmiş ve elçiliğin temsilcilik görevi resmen başlamıştır (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F4/96, Personalakte Lazar, 42535/1921).

30 Haziran 1923 tarihli bir belge ise Alfred Lazar'ın bu durumunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin İstanbul'daki temsilciliğine bildirildiğini ortaya koymaktadır. Hollanda Elçiliği tarafından iletilen bu bildirimde, Lazar'ın eski Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği'nde Konsolosluk Müsteşarı olarak görev yaptığı ve Hollanda Elçiliği'ne atanarak bu sorumluluğu üstlendiği belirtilmiştir. Ancak, bu durumun Osmanlı makamlarına bildirilip bildirilmediğine ilişkin Osmanlı arşivlerinde herhangi bir belge bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Ankara Hükümeti'nin İstanbul'daki temsilciliğine yapılan bu resmi bildirim, Lazar'ın yeni görevine ilişkin, ancak iki sene sonra, Türk makamlarının bilgilendirildiğini göstermektedir (BOA, HR.İM 41/49/1923).

Alfred Lazar, Hollanda Elçiliği bünyesinde görevine başlamasından kısa bir süre sonra maaş artışı talebinde bulunmuş ve bu talep, elçilik tarafından 5 Temmuz 1921 tarihinde Viyana'ya iletilmiştir. Elçi, Lazar'ın görevine bağlılığını ve titizliğini vurgulayarak, İstanbul'daki yaşam maliyetleri ve artan iş yükü dikkate alındığında, Lazar'ın talebi olan 250 liranın gerekli bir düzenleme olduğunu ifade etmiştir. Yazıda ayrıca, Hollanda Elçiliği'nin Avusturya çıkarlarını devralmasıyla birlikte iş yükünün önemli ölçüde arttığı ve Lazar'ın görevlerini büyük bir çaba ve özveriyle yerine getirdiği vurgulanmıştır. Bu nedenle, maaş artışının 1 Haziran 1921 tarihinden itibaren geriye dönük olarak uygulanması önerilmiş ve konsolosluk tarafından elde edilen gelirlerin, talep edilen artışı karşılamaya yeterli olduğu belirtilmiştir. Büyükelçi, yalnızca haziran ayında 62.016 kuruşluk resmi gelir elde edildiğini vurgulayarak, maaş artışının bu gelirle fazlasıyla desteklenebileceğine dikkat çekmiştir. Bu yazışma, savaş sonrası dönemde tarafsız bir ülkenin himayesi altında yürütülen Avusturya diplomatik faaliyetlerinin kapsamını ve Lazar'ın bu süreçteki önemini göstermektedir. Lazar'ın maaş artışı talebi, yalnızca finansal bir ihtiyaçtan ibaret olmayıp, aynı zamanda artan diplomatik sorumluluklarının tanınmasını da simgelemektedir. Hollanda Elçiliği'nin desteği, Lazar'ın görevdeki kritik rolünü vurgulamakta ve Avusturya'nın Türkiye'deki çıkarlarının korunmasında kendisine olan güveni yansıtmaktadır (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F4/96, Personalakte Lazar/45992/1921). Diğer taraftan Dr. Markus Kaller Ağustos 1921'de geri dönüş hizmetlerini resmen sonlandırmıştır. Aynı dönemde, Avusturya Savaş Esirleri İdaresi, İstanbul'daki Geri Dönüş Ofisi'ni kapatarak, o tarihte hâlâ Türkiye'ye ulaşmaya devam eden savaş

esirlerinin bakım ve gözetim sorumluluğunu Hollanda Büyükelçiliği'ne devretmiştir (Petritsch, 1983, s. 216).

3. Alfred Lazar'ın Oğlu Josef Hans Lazar'ın Gazi Mustafa Kemal ile Tarihi Röportajı

Bu süreçte Alfred Lazar, diplomatik temsilcilik görevini sürdürmeye devam ederken, ailesinden oğlu Josef Hans Lazar ise farklı bir alanda önemli bir rol üstlenmiştir. Josef Hans Lazar, 1920'den itibaren İstanbul'da Avusturya menşeli Neue Freie Presse gazetesinin muhabiri olarak çalışmalar yürütmüş ve özellikle bu dönemde Türkiye'nin siyasi ve toplumsal dönüşümünü yakından gözlemlemiştir. Henüz Türkiye'de Cumhuriyet ilan edilmeden önce, Josef Hans Lazar, Mustafa Kemal ile Türkiye'nin geleceğine ilişkin önemli bir röportaj gerçekleştirmiştir. 2 Ekim 1923 tarihli Neue Freie Presse gazetesinde yayımlanan bu röportaj, dönemin siyasi atmosferini ve Türkiye'nin dönüşüm sürecine dair ipuçlarını yansıtan değerli bir tarihsel belge niteliği taşımaktadır.

Röportaj 23 Eylül 1923'te Ankara'da, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Başkanlık odasında gerçekleşmiştir. Mustafa Kemal, ulusal Türk hareketinin başlangıcından bu yana, Josef Lazar'ın tabiriyle 'ilk kez', o güne kadar özenle ve bilinçli bir şekilde kaçınılan bir kelimeyi açıkça kullanmıştır: Cumhuriyet. Mustafa Kemal, yeni Türk Anayasası'na ilişkin kamuoyunda dolaşan tartışmalar ve spekülasyonlarla ilgili olarak, Anayasa'nın ilk maddesini şu şekilde ifade etmiştir:

Size yeni Türk Anayasası'nın ilk maddesini tekrarlamak isterim: 'Egemenlik, kayıtsız ve şartsız milletindir. Bütün idare yetkisi yalnız ve yalnız millet tarafından kullanılır.' Bu iki cümle, anlam ve yorumu bakımından tek bir kelimeyle özetlenebilir. Bu, açık ve kesin bir şekilde şu kelimenin tanımıdır: Cumhuriyet.

Mustafa Kemal, yeni Türkiye'nin gelişim sürecinin henüz tamamlanmadığını ve savaş sonrası döneme ilişkin Anayasa'nın nihai şekline henüz ulaşmadığını belirtmiştir. Konuşmasında şu ifadelere yer vermiştir:

Yeni Türkiye'nin gelişim yolculuğu henüz sona ermiş değildir. Savaş sonrası anayasamızın geçirdiği süreç tamamlanmış sayılmaz. Bu yolda ilerlemek zorundayız. Değişiklikler, düzeltmeler ve iyileştirmeler gereklidir; başlanılan işin son mükemmelliğe ulaşması hâlâ beklenmektedir. Çok kısa bir süre içinde, Türkiye, mevcut özünü yansıtan bir biçimle resmen de bir Cumhuriyet olacaktır.

Mustafa Kemal Paşa, Türkiye'nin Cumhuriyet rejimine geçiş sürecini değerlendirirken, diğer Avrupa ve Amerika Cumhuriyetleriyle kıyaslamalar yapmıştır. Temel prensiplerin birliğine rağmen bu ülkelerin cumhuriyet modellerinin dış görünüşte farklılıklar gösterebileceğini belirten Mustafa Kemal, Türkiye'nin de bu noktada yalnızca bazı dış çizgilerde farklılık gösterdiğini, ancak özünde evrensel cumhuriyet ilkelerinden sapmadığını ifade etmiştir: *“Avrupa ve Amerika’da var olan farklı cumhuriyetler, temel prensiplerde bir olsalar da dış görünüşte birbirlerinden oldukça farklılık gösterebilir. Aynı şekilde, Türkiye de şimdiden yalnızca belli dış hatlarda diğer cumhuriyetlerden ayrılmakta, ancak özünde bu modellerden uzaklaşmamaktadır”* (Lazar, 1923, s. 1).

Mustafa Kemal, yeni kurulacak Cumhuriyet'in yapısına ilişkin şu açıklamayı yapmıştır: *“Bir Cumhuriyet olacağız; bir Cumhurbaşkanımız, bir Başbakanımız ve sorumlu bakanlarımız bulunacak. Ayrıca, yeni Türkiye'nin başkenti meselesi de bu çerçevede kendiliğinden çözülmektedir: Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti Ankara'dır!”* Röportajın son bölümünde, Mustafa Kemal, Lozan Antlaşması'ndan ve antlaşmanın ardından Türkiye'nin ulusal taleplerinden bahsetmiştir. Lozan Antlaşması'nın genel anlamda Türkiye'yi tatmin ettiğini vurgulayan Mustafa Kemal, antlaşma şartlarının dikkatle uygulanacağını ifade etmiş, ancak çözülmeyi bekleyen bazı meselelerin de olduğuna değinmiştir:

Lozan Antlaşması, genel hatlarıyla bizi memnun etmektedir. Şartlarını titizlikle yerine getireceğiz. Bununla birlikte, bazı isteklerimiz hâlâ gerçekleşmeyi beklemektedir ve son dönemde Türkiye lehine ortaya çıkan uluslararası eğilimler, bu taleplerin karşılanması yönündeki umutlarımızı artırmaktadır. Çözüm bekleyen meselelerde Avrupa ile dostane bir uzlaşmaya varacağımızı umuyoruz. Şimdiye kadar çözülmemiş olan tüm sorunların yakın bir gelecekte kesin bir sonuca ulaşacağına inanıyoruz (Lazar, 1923, s. 2).

Bu açıklamalar, Mustafa Kemal'in Cumhuriyet rejiminin kurumsal yapısına dair vizyonunu ve Türkiye'nin uluslararası düzeydeki yerini nasıl konumlandırmak istediğini açık bir şekilde yansıtmaktadır. Lozan sonrası Türkiye'nin çözüm bekleyen meselelerde diplomatik bir yaklaşım benimsemesi gerektiğine dair mesajları ise, o dönemin uluslararası siyasetinin dinamiklerini anlamak açısından önemlidir.

Alfred Lazar, savaş sonrası dönemde Hollanda Büyükelçiliği bünyesinde Avusturya Cumhuriyeti'nin diplomatik temsilciliğini yürütürken, oğlu Josef Hans Lazar, gazetecilik alanında Türkiye'nin dönüşüm sürecini dünyaya aktaran önemli

bir figür olarak öne çıkmıştır. Baba-oğulun bu farklı ancak birbiriyle bağlantılı rolleri, hem Avusturya'nın Türkiye ile olan ilişkilerindeki diplomatik bağların korunmasına hem de Türkiye'nin Cumhuriyet'e geçiş sürecinin uluslararası kamuoyunda tanıtılmasına katkı sağlamıştır. Bu durum hem diplomatik hem de medya aracılığıyla iki ülke arasındaki tarihî etkileşimlerin iki yönlü bir yansımasını sunmaktadır.

4. Türkiye-Avusturya Cumhuriyetleri: Diplomatik İlişkilerin Yeniden Başlangıcı

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Avusturya, İtilaf Devletleri ile imzaladığı Saint-Germain Antlaşması ile bağımsızlığını kazanırken, Türkiye, 1919-1922 yılları arasında yürüttüğü Kurtuluş Savaşı'nın zaferle sonuçlanmasının ardından, 1923 yılında Lozan Antlaşması'nın imzalanmasıyla uluslararası alanda bağımsızlığını tescil ettirmiştir (Oral, 2018, s. 11). İki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin yeniden tesis edilmesinde ise ilk somut adım Avusturya tarafından atılmış, Türk heyeti Lozan görüşmelerini sürdürdüğü sırada İsmet Paşa ile doğrudan temas kurulmuştur. Lozan görüşmelerinin sona ermesinin ardından, İsmet Paşa'nın ağustos başında İsviçre'den ayrılacağı kesinleşmiş ve Türk hükümetinin, görüşmelerin İstanbul'da gerçekleştirilmesine hazır olduğu Avusturya hükümetine bildirilmiştir (Koch, 2016, s. 624-625).

Bu bağlamda, Avusturya, Türkiye ile diplomatik ilişkileri yeniden tesis etmek amacıyla Sofya Elçisi August Kral'ı müzakereleri yürütmek üzere görevlendirmiştir. Ankara Hükümeti ise bu görüşmelere katılmak üzere İstanbul'daki (Dersaadet Murahhaslığı) temsilcisi Adnan (Adivar) Bey'i yetkilendirmiştir. August Kral, daha önce Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Osmanlı topraklarındaki çeşitli konsolosluklarında görev yapmış, Türkçeyi akıcı bir şekilde konuşan deneyimli bir diplomat olarak öne çıkmıştır. Görüşmeler, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından iki gün önce, 27 Ekim 1923 tarihinde başlamış ve Ocak 1924'te nihayetlenmiştir. Görüşmelerin tamamlanmasının ardından, Türkiye Cumhuriyeti ile Avusturya Cumhuriyeti arasında Dostluk Antlaşması ile İkamet ve Ticaret Mukaveleleri, 28 Ocak 1924 tarihinde, o dönemde Hariciye Vekâleti İstanbul Temsilciliği olarak kullanılan, günümüzde ise İstanbul Valiliği olarak hizmet veren binada imzalanmıştır (Öncü ve Cevizliler, 2013, s. 537-538).

Sözleşmelerin imzalanmasının ardından Avusturya hükümeti, August Kral'ı Türkiye'deki ilk elçisi olarak atamıştır. 1924 yılında yeniden yapılandırılan Avusturya Elçiliği, geçici olarak August Kral'ın da ikamet ettiği Pera Palace Oteli'nde faaliyet göstermiştir. Bu süreçte Kral, Alfred Lazar ile birlikte hem maliyet açısından uygun

hem de diplomatik temsil açısından prestijli bir bina arayışına girişmiştir. Uzun süren görüşmeler ve pazarlıklar neticesinde, Türk Askerî Akademisi (Harbiye) yakınlarında, Nişantaşı'nın merkezi ve itibarlı bir konumunda bulunan Süreyya Paşa Konağı kiralanmıştır (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F6/296/39253/1924). Elçilik 1 Mayıs'ta faaliyete geçene kadar ise Avusturya'nın çıkarları Hollanda Elçiliği tarafından korunmaya devam etmiştir (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F6/296/72869/704/1924).

5. İkili İlişkilerin Yeniden Tesisi Sonrası Alfred Lazar'ın Konumu

Avusturya'nın savaş sonrası yeniden yapılanma süreci, yalnızca kurumsal dönüşüm değil, bireysel düzeyde de önemli zorlukları beraberinde getirmiştir. Alfred Lazar'ın durumu, bu dönemin karmaşıklığını yansıtan dikkat çekici bir örnek olarak değerlendirilebilir. Türkiye'de Hollanda Büyükelçiliği bünyesinde Avusturya Cumhuriyeti'ni temsil eden Lazar, diplomatik görevini sürdürmesine rağmen henüz resmi olarak Avusturya vatandaşlığına geçiş yapmamıştı. 8 Mart 1924 tarihli bir belge, Lazar'ın vatandaşlık sürecine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Avusturya Federal Şansölyelik Makamı Dış İlişkiler Ofisi tarafından İstanbul'daki Hollanda Kraliyet Büyükelçiliği'ne gönderilen yazışmada, Lazar'ın ve iki reşit çocuğunun başvurusunun onaylandığı ancak işlemlerin tamamlanabilmesi için çocuklarının başvuruyu onayladıklarına dair yazılı bir beyanda bulunmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu durum, Lazar'ın bireysel vatandaşlık statüsündeki belirsizliğin, Avusturya'nın savaş sonrası idari düzenlemelerindeki zorlukların bir yansıması olduğunu ortaya koymaktadır (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F4/96, Personalakte Lazar, 64.578/24/1924).

18 Ağustos 1924 tarihli bir belge ise, Alfred Lazar'ın Avusturya diplomatik temsilciliği içindeki önemli rolüne ve hizmetlerine dikkat çekmektedir. Türkiye'deki Avusturya Elçisi August Kral tarafından kaleme alınan yazıda, Lazar'ın vatandaşlık işlemlerinin tamamlanmasının ardından, Avusturya Cumhuriyeti memuriyet statüsüne geçirilmesi ve konsoloslukta Konsolosluk Yazıhane Müdürü unvanıyla atanması talep edilmektedir. Ayrıca Lazar'a, bu bağlamda "Fahri Konsolos" unvanının verilmesi önerilmektedir. Belgede, Lazar'ın 31 Mart 1912 tarihinden itibaren bu görevi kesintisiz olarak sürdürdüğü, bu süre zarfında hem hizmet yılları hem de katkıları göz önüne alındığında, söz konusu terfi uzun zamandır hak ettiği belirtilmiştir. Özellikle, İstanbul'un yabancı güçler tarafından işgali sırasında beş yıl boyunca gösterdiği sadık, onurlu ve özverili hizmetleriyle Avusturya'nın çıkarlarına yaptığı katkılar vurgulanmıştır. Bu nedenle, Kral, Lazar'ın mağduriyetinin giderilmesi

gerektiğini ifade ederek, onun terfi edilmesinin bir gereklilik olduğunu savunmuştur (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F4/96, Personalakte Lazar, 108517/1924).

Alfred Lazar'ın memuriyet kadrosuna atanması sürecinde, Avusturya Maliye Bakanlığı'nın olumsuz görüşü ise önemli bir engel teşkil etmiştir. Maliye Bakanlığı, hükümetin kadrolu memur sayısını mümkün olduğunca azaltma yükümlülüğünü ve Lazar'ın ileri yaşını (ki o sıralarda 55 yaşındaydı) gerekçe göstererek bu atamaya onay vermemiştir (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F4/96, Personalakte Lazar, 125627/1924).

29 Eylül 1925'te August Kral bir rapor daha kaleme alarak yine Alfred Lazar'ın Avusturya'nın Türkiye'deki diplomatik misyonundaki hizmetlerini detaylı bir şekilde ele almış ve onun kadrolu bir memur olarak atanması için güçlü bir destek sunmuştur. 1924 yılında Avusturya Elçiliği yeniden faaliyete geçtikten sonra Lazar, Fahri Konsolos olarak görev almış ve elçiliğin idari ve lojistik yapısının oluşturulmasında önemli sorumluluklar üstlenmiştir. Rapor, özellikle Lazar'ın bu dönemde elçilikteki ağır iş yükünü sırtladığını ve Avusturya'nın Türkiye'deki diplomatik varlığını yeniden tesis etme çabalarında kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Kral, raporunda Lazar'a geçmişte önemli kişiler tarafından, Avusturya'nın Türkiye'deki diplomatik temsilciliği yeniden kurulduğunda dışişleri kadrosuna alınacağına dair sözler verildiğini belirtmiştir. Bu vaatlerin, Lazar'ı başka tekliflere rağmen Avusturya ile çalışmaya teşvik ettiğini ifade etmiştir. Kral, Macaristan hükümetinin Lazar'ı kendi dışişleri kadrosuna dahil etme çabalarını da aktarmış ve Lazar'ın, Avusturya ile olan bağlarına sadık kalarak bu teklifleri reddettiğini vurgulamıştır (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F4/96, Personalakte Lazar, 130967/1925).

Kasım 1925'te Avusturya Maliye Bakanlığı, daha önce bu konuda benimsediği olumsuz tutumu değiştirmek için bir gerekçe görmediğini belirtmiştir. Buna rağmen, Lazar'ın özel durumu göz önünde bulundurularak alternatif bir çözüm önerisi gündeme getirilmiştir. Maliye Bakanlığı'nın değerlendirmesine göre, Lazar'ın geçmişte Avusturya-Macaristan İmparatorluğu hizmetleri dolayısıyla emeklilik hakkı bulunabileceği, ancak St. Germain Antlaşması (10 Eylül 1919) sonrasında vatandaşlık statüsü değiştiği için bu hakkı kaybetmiş olabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca, Lazar'ın Avusturya vatandaşlığını serbest başvuru yoluyla (Freiverleihung) kazandığı göz önünde bulundurulduğunda⁴, Avusturya'ya karşı yeni bir emeklilik

⁴ Burada muhtemelen Lazar'ın Avusturya değil Hırvat kökenli olması sebebiyle serbest başvuru tabiri kullanılmıştır.

hakkı talep edememesi muhtemel görülmüştür. Maliye Bakanlığı, Lazar'ın mevcut sözleşmeli statüsünden ayrılması durumunda, Avusturya adına yürüttüğü hizmetler göz önünde bulundurularak, kendisine özel bir ödenek (außerordentlicher Versorgungsgenuss) sağlanabileceğini dile getirmiştir. Ancak bu önerinin uygulanabilirliği için Lazar'ın vatandaşlık ve emeklilik haklarına ilişkin tüm belgeleri ibraz etmesi istenmiştir (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F4/96, Personalakte Lazar, 157572/1925).

Neticede, August Kral'ın da uzun çabalarından sonra, Avusturya Maliye Bakanlığı Federal Şansölyelik Makamı, Dışişleri Ofisi'ne 13 Mart 1926 tarihinde gönderdiği bir yazıda, Alfred Lazar'ın sözleşmeli görevinden ayrılması durumunda kendisine özel bir ödeneğin bağlanmasını belirli koşullar çerçevesinde onaylamıştır. Bu karar, Lazar'ın hizmet ilişkisinin savaş sonrası dönemde uygun bir şekilde düzenlenememiş olması, üstün hizmetleri ve Avusturya Cumhuriyeti'ne sadakati dikkate alınarak alınmıştır. Bununla birlikte, düzenlemenin yalnızca bir istisna olduğu ve başka durumlara emsal teşkil etmeyeceği vurgulanmıştır. Bakanlık, Lazar'a sağlanacak ödeneğin, Kasım 1918'de emekli olmuş gibi hesaplanmasını ve sözleşmeden ayrıldığı tarihten itibaren geçerli olmak üzere, normal emeklilik maaşının %80'i oranında bağlanmasını kabul etmiştir (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F4/96, Personalakte Lazar, 103277/1926).

Reichpost gazetesinin 11 Ağustos 1926 tarihli sayısına göre, Lazar o yıl yeniden Viyana'ya gelmiştir. Bu dönemde İstanbul hakkında yayılan bir söylenti üzerine, medyaya açıklama yapma gereği duymuş ve İstanbul'da veba vakalarına dair iddiaların asılsız olduğunu belirtmiştir. Haberde, Lazar'ın bu söylentilerin tamamen temelsiz olduğunu ve kentin sağlık koşullarının son derece iyi durumda bulunduğunu vurguladığı aktarılmaktadır (Falschmeldungen über die Pestfälle in Konstantinopel, 1926, s. 5).

Alfred Lazar ancak 1 Temmuz 1927 itibarıyla Avusturya Cumhuriyeti'nin kadrolu memurları arasına dahil edilmiştir. Bu süreçte kendisine "Wirkl. Amtsrat" (Gerçek Devlet Memuru) unvanı verilmiş ve resmi statüsü güçlendirilmiştir. 1928 yılının Eylül ayı başlarında Lazar, sözleşmeli görevde geçirdiği hizmet süresinin emeklilik maaşı hesaplamasına dahil edilmesi talebinde bulunmuştur (ÖStA, AdR: N. Ad. Reg. F4/96, Personalakte Lazar, 160.029/13/1928).

Alfred Lazar, 1931 yılında emekliye ayrılana kadar İstanbul'daki Avusturya diplomatik temsilciliği bünyesinde görev yapmıştır. Bu uzun hizmet süresi boyunca, Lazar, Türkiye ile Avusturya arasındaki diplomatik ilişkilerin yeniden tesisinde ve

geliştirilmesinde önemli bir aktör olmuştur. Özellikle savaş sonrası dönemde, Avusturya'nın Türkiye'deki diplomatik varlığını koruma çabaları bağlamında, Lazar'ın deneyimi büyük önem taşımıştır. Lazar'ın, Türkiye'de Avusturya'nın çıkarlarını temsil etme ve koruma görevindeki başarısı, yalnızca iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin güçlenmesine katkı sağlamakla kalmamış, aynı zamanda Avusturya'nın bölgedeki etkisinin sürekliliğini sağlamada da belirleyici olmuştur (Petritsch, 1983, s. 223).

Sonuç

Alfred Lazar'ın diplomatik kariyeri, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarına kadar süren ve her iki ülke için de önemli dönüşümlere tanıklık eden bir süreçte, Avusturya'nın Türkiye'deki diplomatik çıkarlarının korunmasında etkili olmuştur. Lazar, Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlayan görevini, imparatorluğun yıkılmasının ardından Avusturya Cumhuriyeti adına sürdürmüş ve Türkiye'de Avusturya'nın temsilciliğini yeniden yapılandırma çabalarının merkezinde yer almıştır.

Aralık 1918'de Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun İstanbul'daki büyükelçilik sarayının İtalyanlar tarafından işgal edilmesinin ardından, Alfred Lazar'ın Hollanda Kraliyet Elçiliği bünyesinde Avusturya Cumhuriyeti'nin çıkarlarını temsil etmeye devam etmesi, savaş sonrası dönemin uluslararası ilişkilerindeki belirsizliklerine rağmen diplomatik sürekliliğin sağlanması açısından kayda değer bir gelişme olmuştur. Ancak, bu görevin Osmanlı makamlarına bildirildiğine dair herhangi bir belge bulunmamaktadır. Lazar'ın bu görevi, 30 Haziran 1923 tarihinde Ankara Hükümeti'nin İstanbul'daki Hariciye Vekâleti Temsilciliği'ne resmen bildirilmiştir. Bu durum, Lazar'ın statüsünün, Türkiye'de Avusturya çıkarlarının korunması ve iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin yeniden tesis edilmesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Lazar'ın 1927 yılında Avusturya Cumhuriyeti'nin kadrolu memuru statüsüne alınması ve emeklilik haklarının düzenlenmesi, onun uzun yıllar süren hizmetlerinin resmen tanındığını ortaya koymaktadır. Ancak bu düzenlemelerin gecikmeli bir şekilde gerçekleşmesi, savaş sonrası dönemin bürokratik zorluklarına ve Avusturya'nın yeniden yapılanma sürecindeki karmaşıklığa işaret etmektedir. Özellikle Kasım 1918'den itibaren uzun süre sözleşmeli statüde çalışmış olması, Lazar'ın bu süreç boyunca önemli sorumluluklar üstlenmesine rağmen resmi tanınmasının zaman aldığını göstermektedir.

Lazar'a dair yazılı kaynakların sınırlılığı, onun diplomatik faaliyetlerini daha geniş bir perspektifte değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır. Avusturya Devlet Arşivleri, Lazar'ın kariyerine ilişkin temel bilgi kaynağını oluştursa da mevcut belgeler yalnızca 1928 yılına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Osmanlı arşivlerinde ise Lazar'a dair kayıtlar oldukça kısıtlıdır. Bu eksiklik, onun Türkiye'deki diplomatik faaliyetlerinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesini güçleştirmektedir.

Biyografik ansiklopedilerde (teracim-i ahval) Lazar hakkında herhangi bir bilgi bulunmamakta, ayrıca farklı Alfred Lazar isimleriyle karıştırılma riski taşımaktadır. Dört yüz yılı aşkın bir geçmişe sahip Avusturya-Osmanlı ilişkileri, Mondros Mütarekesi sonrasında kesintiye uğramış ve bu ilişkinin tarih yazımında mikro tarihsel bir figür olarak değerlendirilebilecek Lazar iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin sürekliliğini sağlamada önemli bir rol üstlenmiştir. Ancak, onun diplomatik misyonuna dair kaynakların yetersizliği, bu kritik dönemdeki faaliyetlerini anlamlandırmayı zorlaştırmaktadır.

Summary

Alfred Lazar's diplomatic career represents a crucial transitional period in Austria's foreign relations, spanning from the late Ottoman Empire to the early years of the Republic of Turkey. Lazar commenced his service in 1886 at the Austro-Hungarian diplomatic representation in Istanbul and officially joined the consular service in 1899.

Following the collapse of the Austro-Hungarian Empire after World War I, diplomatic relations between Istanbul and Vienna were severed by the Allied Powers, compelling Austrian diplomats to leave the Ottoman capital within a short period. However, Alfred Lazar remained in Istanbul, continuing to represent Austria's interests in Turkey. In December 1918, when Italian forces occupied the Austro-Hungarian Embassy in Istanbul, Lazar initially continued his duties in a small room within the embassy. Subsequently, when Austria's diplomatic affairs were placed under the protection of the Dutch Embassy, he relocated there. In 1921, he officially assumed the role of Austria's representative within the Dutch Embassy in Turkey, a position that was formally communicated to the Ankara government's Istanbul representation (*Dersaadet Murahhaslığı*) by the Dutch Embassy on June 30, 1923. However, no archival evidence has been found indicating that this arrangement was previously reported to Ottoman authorities.

Lazar's position underscores the uninterrupted continuity of Austria's diplomatic presence in Istanbul during the transition from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey. Despite Austria's post-war challenges, Lazar's continued diplomatic representation in Turkey highlights the resilience and persistence of Austrian diplomacy. In 1924, Austrian envoy August Kral undertook the reestablishment of Austria's diplomatic representation in Istanbul, marking a significant turning point for Lazar, who rejoined Austria's diplomatic mission. His extensive expertise and in-depth knowledge of Turkey played a crucial role in reorganizing the Austrian mission. After acquiring Austrian citizenship, Lazar served as an honorary consul until 1926, and in 1927, he transitioned into a permanent civil service position.

One notable aspect of Lazar's diplomatic career is the delayed acquisition of Austrian citizenship. Despite his decades-long service, he was granted Austrian citizenship only after 1924, reflecting the bureaucratic and administrative difficulties Austria faced in the post-war period. Lazar's contributions extended beyond his own diplomatic role, as his son, Josef Hans Lazar, also emerged as a key figure in Austro-Turkish relations. Beginning in 1920, Josef

Hans Lazar worked as a correspondent for *Wiener Neue Freie Presse* in Istanbul, and his 1923 interview with Mustafa Kemal Atatürk provided significant insights into Turkey's political transformation, further emphasizing the influence of the Lazar family in Austro-Turkish affairs.

Alfred Lazar retired in 1931 after serving Austria's diplomatic interests in Istanbul for 45 years. His career spanned crucial historical events, from the final years of the Ottoman Empire to the early years of the Republic of Turkey, contributing to diplomatic continuity during a period of profound upheaval. Due to the limited availability of records on Lazar in Turkish archives and the absence of any mention of him in Turkish biographical encyclopedias (*teracim-i ahval*), primary sources for understanding his diplomatic career and contributions have been drawn from the Austrian State Archives and contemporary newspapers.

In conclusion, Alfred Lazar played a pivotal role in maintaining Austria's diplomatic presence in Turkey during a complex and transformative era. His work ensured the continuity of Austro-Turkish diplomatic relations and significantly contributed to Austria's efforts to reestablish its international presence in the aftermath of World War I. His diplomatic career provides valuable insights into the historical ties between Austria and Turkey, illustrating the enduring role of diplomacy in times of transition.

Following his retirement, Lazar left Turkey, where he had lived since birth, and relocated to Austria. However, despite extensive research, the exact year of his death remains undetermined. A record of an Alfred Lazar who passed away in 1946 was found in the Vienna Central Cemetery. However, due to the absence of a gravestone and the inability of cemetery officials to verify his date of birth, a definitive conclusion regarding his death could not be reached.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

BOA (Başbakanlık Osmanlı Arşivi). Fon Kodu: HR.İM. Dosya No. 41, Gömlek No. 49.

“Avusturya-Macaristan sabık Sefaret Müsteşarı Alfred Lazar'ın Hollanda Sefareti maiyetinde görevlendirilmesi. (Fr.)”, Tarihi: M.30/06/1923.

Avusturya Devlet Arşivi (ÖStA), Cumhuriyet Arşivi (AdR)

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 6/296, ZI. 115.571/1919.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 6/296, 31.03.1919.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 6/296, ZI. 124.306/1919.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 6/296, ZI. 43.260/1920.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 4/96, Personalakte Lazar, Standesausweis.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 4/96, Personalakte Lazar, ZI. 42535/1921.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 4/96, Personalakte Lazar, ZI. 45992/1921.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 6/296, ZI. 39253/1924.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 6/296, ZI. 72869/704/1924.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 4/96, Personalakte Lazar, ZI. 64.578/24/1924.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 4/96, Personalakte Lazar, ZI. 108517/1924.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 4/96, Personalakte Lazar, ZI. 125627/1924.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 4/96, Personalakte Lazar, ZI. 130967/1925.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 4/96, Personalakte Lazar, ZI. 157572/1925.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 4/96, Personalakte Lazar, ZI. 103277/1926.

ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 4/96, Personalakte Lazar, ZI. 160.029-13/1928

Gazeteler

Neue Freie Presse (2 Ağustos 1911). *Anhaltung österreichisch-ungarischer Dragomane in Konstantinopel*, s. 26. Erişim tarihi: 02.02.2025, <https://anno.onb.ac.at/cgicontent/anno?aid=nfp&datum=19110802&seite=26&zoom=33&query=%22Alfred%2BLazar%22&ref=anno-search>

Die Zeit (29 Temmuz 1918). *Auszeichnungen anlässlich der Balkanreise des Kaisers*, 1. Erişim tarihi: 02.02.2025, <https://anno.onb.ac.at/cgicontent/anno?aid=zei&datum=19180729&seite=1&zoom=33&query=%22Alfred%2BLazar%22&ref=anno-search>

Neues Wiener Tagblatt (21 Mart 1889). *Das Geschenk des Sultans für den Kaiser*, 3-4. Erişim tarihi: 04.02.2025, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=nwg&datum=18990321&seite=3&zoom=52&query=%22Alfred%2BLazar%22&ref=anno-search>

Reichspost (11 Ağustos 1926). *Falschmeldungen über die Pestfälle in Konstantinopel*, 5. Erişim tarihi: 09.02.2025, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=rpt&datum=19260811&seite=5&zoom=33&query=%22Alfred%2BLazar%22&ref=anno-search>

Hans Lazar, J. (1923). *Gespräch mit Mustafa Kemal. Neue Freie Presse (2 Ekim 1923)*, 1-2. Erişim tarihi: 10.02.2025, <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=nfp&datum=19231002&seite=1&zoom=33&query=%22josef%2Bhans%2Blazar%22&ref=anno-search>

Makale, Kitap

Agstner, R. (2010). *Der Palazzo di Venezia in Konstantinopel als k.k. Internuntiaturs- und k.u.k. Botschaft bei der Hohen Pforte 1799-1918 und das Palais in Yeniköy als Sommersitz der k.u.k. Botschaft 1899-1918*. Rudolf Agstner ve Elmar Samsinger (Editörler). *Österreich in Istanbul içinde* (s. 19-108). Wien: LIT Verlag.

Erdmann, P. H. (2006). *Der steinige Weg zum Frieden von Campo Formio*. Norderstedt: Grin Verlag.

Koch, K. (2016). *Österreich und die Türkei in der Zwischenkriegszeit 1918-1938*. B. Haider-Wilson ve M. Graf (Editörler). *Orient & Okzident içinde* (s. 609-665). Wien: Neue Welt Verlag.

Oral, M. (2018). *Türk Kurtuluş Savaşı'nın Tarihsel Konumu*. *Tarih ve Günce*, 1(2), 3-16.

Petritsch, E. D. (1983). *Österreich und die Türkei nach dem Ersten Weltkrieg. Zum Wandel der diplomatischen und kulturellen Beziehungen*. *Mitteilungen des österreichischen Staatsarchiv*, 35, 199-237.

Servet Öncü, A. ve Cevizliler, E. (2013). *Türkiye Cumhuriyeti ile Avusturya Cumhuriyeti Arasında 28 Ocak 1924 Tarihinde İmzalanan Dostluk Antlaşması, İkamet ve Ticaret Mukaveleleri*. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(5), 531-557.

Pomiankowski, J. (1928). *Der Zusammenbruch des Ottomanischen Reiches*. Zürich, Leipzig, Wien: Amalthea-Verlag.

Ek 1. Avusturya Devlet Arşivleri'nde yer alan Alfred Lazar'a ait personel dosyasındaki görev statü belgesinin birinci sayfası (ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 4/96, Personalakte Lazar, Standesausweis).

Standesausweis.

1. Name: Lazar Alfred

2. Geboren zu Konstantinopel am 23.Sept.1869
Zuständig nach Göstling.

3. Religion: katholisch

4. Familienstand: verheiratet

Gruppe des Zeit-
vorrückungsschemas
(§ 52 D. P.)

C

Datum der Trauung	verehelicht mit		Kinder		
	Vor- und Zuname	Anmerkung	Name	geboren am	Anmerkung
8.Sept. 1892	Sofie Misso		Josef	5.10.1895	
			Helene	15. 2.1899	
			Paul	29.6. 1901	

5. Berufliche Vorbildung:

a) Studien, Prüfungen und deren Erfolg: in verschiedenen französischen und der österr.-ungar.Schule als Schüler. Privatunterricht im Türkischen

b) Fachprüfungen und deren Erfolg: _____

6.

Sprachkenntnisse	vollkommen	minder vollkommen	etwas	Anmerkung
deutsch	ja			
französisch	ja			
türkisch	ja			
griechisch	ja			
italienisch		ja		
armenisch			ja	

Ek 2. Avusturya Devlet Arşivleri'nde yer alan Alfred Lazar'a ait personel dosyasındaki görev statü belgesinin ikinci sayfası (ÖStA, Österreichische Staatsarchiv. Archiv der Republik (AdR): Neue Administrative Registratur (N. Ad. Reg.) F 4/96, Personalakte Lazar, Standesausweis).

7. Militärverhältnis: _____
 War im Besitze des Anspruchszertifikates des _____ Ministeriums _____
 für _____ stellen vom _____ Z. _____

Militärdienst:
 (Laut Grundbuchblattes.)

	Jahre	Monate	Tage
hat nicht gedient (lt. Uebersichtstabelle sub Akt Z. 134.058/13 pers ex 1927)			

Laufbahn
 vor Eintritt in das der Dienstpragmatik unterliegende Staatsdienstverhältnis:

	Jahre	Monate	Tage
<u>Im gemeinsamen auswärtigen Dienste:</u>			
a) in provisorischer Verwendung:			
Z. 134.058/13 pers ex 1927 Dienstantritt 15. Sept. 1886			
Z. 160.029/13 pers ex 1928 als Honorarbeamter beim Dragomanate der Öst.-ung. Botschaft in Konstantinopel u. beim Öst.-ung. Konsulate daselbst.			
In prov. Verwendung vom 15. Sept. 1886 bis einschl. 23. März 1899, d. i.:	12	6	14
b) in definitiver Verwendung:			
Bescheid 29. März 1899 lt. Z. 22010/10 ex 1899			
Z. 9510/10 ex 1899 Mit Dekret vom 23. März 1899 zum Konsularoffizial ernannt (X. Rangklasse)			
Uebrigtrag	12	6	14

III. Für die Bemessung des Ruhegenusses anrechenbare sowie zur Anrechnung bewilligte Zeiträume:

	Jahre	Monate	Tage
<u>Im gemeinsamen Auswärtigen Dienst:</u>			
vom 15. Sept. 1886 bis inkl. 3. Nov. 1918	32	1	19
<u>Im österreichischen Auswärtigen Dienst:</u>			
a) im Vertragsverhältnis:			
vom 4. Nov. 1918 bis 30. Juni 1927.			
lt. Z. 150.575/13 pers ex 1929 wurde bewilligt, dass von dieser Vertragsdienstzeit für das Ausmass des Ruhegenusses drei (3) Jahre nachzukaufen sind.			
Beitragsleistung für 3 Jahre wurde mit dem Betrag von 166 S 62 g vorgeschrieben, u. zw. ab 1. Aug. 1929 in 10 monatl. Teilbeträgen.			
<i>Die zur Verfügung stehenden Mittel sind über die Leistung von 300 S 100 g angesetzt.</i>			
Daher anrechenbarer Teil der Vertragsdienstzeit	3	-	-
b) im pragmatischen Bundesdienstverhältnis			
vom 1. Juli 1927 bis <i>1. Dezember 1931</i> P. 1.	4	6	-
Kriegesjahre von 1914 - 1918	2	6	-
<i>Seiner aussergewöhnlichen Gefahrdienstzeit:</i>	3	7	19
<i>abgezogen:</i>	4	-	-
<i>u. d. Die Länge der Leistung mit den selben Bedingungen übersteigt die 1000 Tage, die für die Anrechnung der Dienstjahre 1914-1918.</i>			